

Ф.ЯРУПИН

КУРКУ

КУРКУ

Ф.ЯРУПИН

Әмирнең кара канга батканчы сугышасы, кемне дә булса эт итеп кыйныйсы яисә бернәрсә хақында уйламаслык хәлгә килгәнче тукмаласы килде. Ут өереп сугышып ятканда милиция алып китсен иде дә ябып куйсын иде. Менә шунда, ялгыз камерада, тормыш турында, кешеләр турында, үзенә узган һәм узачак юлы турында төплә фикергә килер иде, бәлки.

Нәрсәнедер үзгәртәсе килү теләге тыелгысыз рәвештә аны урамга тартты. Ул чытырдатып йомарлаган йодрыкларын кесәләренә тыкты. Оясыннан очып чыгарга торган карчыгадай йодрыklar, һәр мизгелдә кесәдән чыгып, берәрсенә маңгаена яки борынына килеп кунарга әзерләп иде. Йодрыкларның ярсуын басмый торып, өйгә кайтасы килмәде. Шуңа күрә шәһәрнең караңгырак тыкрыгын эзләп китте ул. Пычранырга теләгән балага урамда ләм житәрлек була, Әмиргә дә ярсуын басарга сәбәп тиз табылды: бер тыкрыкта кемнәрнеңдер ямьсез итеп көлгәнә ишетелде. Әмир ниндидер эчке бер сөенеч белән тавыш килгән якка ашыкты. Ә анда әзмәвәрдәй дүрт

егет яшь кенә бер кызны божра эченә алганнар да кызга төрле мыскыллы сүзләр яудырып ыржаялар. Кызның күркудан тавышы чыкмый, хәтта урыныннан кузгала алмый тора.

– Безнең бөтенебезне үп, – ди колга буйлысы, – шуннан соң бәлки жибәрербез.

– Үбәсе килмәсә, биесен, – дип кеткелди икенчесе, – без аңа да риза.

– Без аны хәзер биетәбез. Пальтосын салдырып алсаң, безнең алда гына түгел, өенә кайтып житкәнче биер. Ну, чибәркәй, пальтоңны үзең салып бирәсеңме, әллә ярдәм итешикмә?

Шулай диде дә берсе кызның пальто төймәләрен ычкындырырга тотынды. Әмирнең инде йөрәге тәмам ярсыган, ул үзен үзе белештермәс хәлгә житкән иде. Йөгереп килгән уңайга ул кызны чишендереп торучының ияк астына бик каты итеп берне кундырды. Теге әйләнеп-әйләнеп юл кырыендагы карга барып төште.

– Кач, – дип кычкырды Әмир кызга һәм тегеләр исләренә килеп өлгергәнче тагын бер-икесенә саллы гына итеп тамызып алды. Әмма төнгә өрәкләр, Әмирнең ялгыз икәннән төшенгәч, батыраеп киттеләр. Берсе аның артыннан ниндидер каты әйбер белән китереп сукты, икенчесе аягына тибеп жиргә екты. Нык тартышты Әмир, узенә дә каты эләкте, тегеләр дә өлешсез калмады.

Таңны ул больницада каршылады.

– Нәрсә булды, бәбкәм? – дип килеп керде икенче көнне әнкәсе. Ул инде улының, нинди сәбәп аркасында больницага элэгүен милиция аша белешкән иде.

– Кемнәр болай харап итте? – һәм ана кечкенә

сумкасыннан кульяулыгы чыгарып күз яшьләрен сөртөргә тотынды. Әмирнең әнисенә эндәшәсе килми иде, хәле авырга салышып күзләрен йомды.

– Нигә эндәшмисең? Бер генә сүз әйт инде ичмасам! - дип өзгәләнде ана. Ләкин Әмир иренен дә селкетмәде. Шул вакыт палатага врач килеп керде. Ана кеше:

– Бигрәкләр дә әйбәт бала иде бит! - дип врачны сүзләр белән күмеп ташлады. - Унсигез яшенә житеп, сүзебездән чыкмады. Ни кушсаң, шуны тыңлады. Әллә кемнең гомерен коткарам дип үзе үлем түшәгенә ятты мескенем. Ныклап тикшерсәң, ул коткарган кыз бәлки моңа торырлык та түгелдер әле. Рәтле кызлар төн уртасында йөрмәс.

Әмир иреннәрен тешләп куйды. Әмма ана һаман сүзен дәвам итте:

– Рәтле кеше булса, үзен коткаручыны ташлап качмас иде. Больницасына да килмәгән бит. Әллә кемнәр «скорый» чакырганнар. Яраланган бүреләр дә берсен-берсе ташламый.

– Житәр сиңа, әни! - дип кычкырып куйды Әмир. - Бүреләр, имеш. Ә менә сез кем?

– И ходаем, әллә акылына зыян килгән инде? Сөз, доктор, берүк аның тегенди-мондый сүзен чынга ала күрмәгез. Авыру кеше ни сөйләмәс. Ул әтисен дә, мине дә бик ярата. И, онытып торам икән, әтиң дә килгән иде бит. Хәзер кертәм. Синең теге кечкенә магнитофоныңны да алып килдек. Музыка тыңларга ярыйдыр бит, иптәш доктор?

Шулай сөйләнә-сөйләнә ана палатадан чыгып китте.

– Әти дә, магнитофон да кирәкми, кертмәгез,
- диде врачка Әмир. - Берсен дә күрәсем килми.

– Ата-анаңа андый шәфкатъсез булырга ярамый,
диде врач. - Күрәсең ич, синең өчен ничек
өзгәләнә.

– Беләм мин аларның ничек өзгәләнгәннәрен...

Әмирнең беркемне дә күрәсе килми иде. Ул
хәтта палатадагы авырулар белән дә ачылып
сөйләшмәде. Күзләрен түшәмгә текәгән килеш
ятты да ятты. Врачларга әти-әнисен үз янына
бөтенләй кертмәскә кушты. Палатадашлары аның
шулай үз эченә йомылуын хәле авырлыктан
күрделәр, һәркем үзенчә юатырга тырышты. Тере-
лерсең, тагын шулай аю кебек егеткә әйләнерсең,
диделәр.

Ә беркөнне Әмир янына үзе коткарган кыз
килде. Ул бик кыюсыз иде. Матур зәңгәр күзләрен
тутырып Әмиргә карарга да куркып кына исәнләште.

– Сез миңа ачуланасыз инде, билгеле, - диде
кыз. Әмир аның сүзләренә каршы нидер әйтмәкче
иде, кыз ашыгып-ашыгып яңадан сөйләргә тотынды:
- Дөрес, дөрес, сезнең урыныгызда булсам, мин дә
ачуланыр идем. Качып киттем бит, адәм көлкесе.
Артыма әйләнеп карарга да курыктым. Шунда
берәр автомат телефоннан милиция чакырасы иде
дә бит. Курыктым...

Кызның «курыктым» дигән сүзләре Әмирне әллә
нишләтеп жибәрде. Аның үзенең фәжигәсе дә энә
шулай куркудан башланды түгелме соң?

Көзгә көннәрнең берсе иде. Әмирләр үзләренең
машиналары белән авылдан кайтып киләләр. Көн
бик елак, өзми дә куймый да яңгыр сибәли.
Казанга житәргә әле шактый юл узасы бар, ә

караңгы төшөп килә. Шуңа күрәме, Әмирнең әтисе машинаны бөтен тизлегенә куа. Әмир мондый кызу йөрүләрне ярата, аның үзенә дә менә шулай җилдереп машина йөртәсә килә. Дөрөс, ул инде шактый мәртәбәләр руль тоткалады. Машинаны матур гына «иярли» белә. Менә бүген дә ул әтисенә үзенә теләген белдерде.

– Әйдә, өйрәнә тор, – дип, әтисе рульне Әмиргә тапшырды. Үзе арткы утыргычка ук күчеп тәмәке пыскытып җибәрде. Җитмеш биш ат көчә булган машинаның бик җиңел үзенә буйсынуы Әмирнең күңелен күтәрде. Ул еш-еш тизлекләренә алыштырды. Машина актык көченә ярысып чапты. Шул вакыт әллә каян бер карачкы пәйда булды да юл уртасына чыгып басты. Әмир әле бер карарга да килеп өлгөрмәгән иде, әнисе:

– Туктама, – дип улын кисәтеп куйды. – Бәлки ул әллә нинди жуликтыр. Берсе кул күтәрсә, бишесе чокырда качып ятадыр. Машинаңны да тартып алырлар, үзеңне дә бәрәп үтерерләр.

Әмирнең үзенә дә бик туктыйсы килми иде, ул выжлатып кына, кул күтәрүче кеше яныннан узмакчы булды. Теге кешенең өстенә килеп менмәс өчен машинасын кинәт читкә борды. Әмма...

Әмма соң иде инде. Төнгә юлчының хәрәкәтсез гәүдәсе пычрак юлда аунап калды. Күпмедер ара киткәч, Әмир, аңына килеп, машинасын туктатты.

– Нигә туктадың, аңгыра! – диде аңа әнисе. – Тизрәк моннан качарга кирәк, качарга.

– Соң бит, әни, теге кешене...

Әмир, теге кешене юлда калдырып китеп булмый бит инде, бәлки әле ул үлмәгәндер, ярдәм кирәктер, димәкче иде, әмма әнисе аңа

авыз ачарга ирек бирмәде:

– Төш рульдән, жебегән. Утырсын әнә әтиең.

Әмир инде бу хәлдән соң үзе дә машина йөртә алырлык түгел иде, карышусыз гына әтисенә рульне бирде. Атасы үзен бик тиз кулга алып өлгерде, бөтенләй икенче якка кереп китеп, уравыч юлдан Казанга юл тотты.

– Карагыз аны, - диде ул. - Бу хакта бер кешегә дә авыз ачасы булмагыз. Төн яңгырлы, эзне бик тиз юар. Юлдан машиналар йөрми диярлек. Әгәр белә-нитә калсалар, беребезгә дә рәт булмас.

Әмир ул көнне ничек кайтып кергәнән һич хәтерләми. Исерек кеше сыман ул вакыт төшенчәсен югалтты. Йокысы качты. Подъезд ишеге шыгырдап ачылган саен сискәнеп сикереп торды. Менә-менә милиция килеп керер дә бөтенесен алып китәр кебек тоелды аңа.

Ләкин ул көнне дә, башка көннәрне дә аларның артларыннан килүче булмады.

– Әгәр шулай тавышсыз-тынсыз гына үтсә, үзеңә бик шәп магнитофон алып бирермен, улым, - диде Әмиргә әтисе. - Берүк иптәшләреңә ычкындыра күрмә.

– Кеше таптаттык бит, әти, кеше, - диде Әмир, ачынып.

– Нишлисең бит, улым, без бит аны юри таптатмадык. Кермәсен иде машина астына. Бәлки әле ул куркуыннан гына юлга егылып калгандыр. Үлсә яки имгәнсә-нитсә, әллә кайчан артыбыздан эзләп килеп җитәрләр иде. Милиция йокламый ул.

– Барыбер туктап без аңа ярдәм күрсәтергә тиеш идек...

Улының бу сүзләренә әнисенең ачуы чыкты:

– Алай бик кешелекле булсаң, бар энә милициягә. Мин кеше таптаттым, диген. Кулымда правам да юк иде, диген. Алып китсеннәр әтиеңне төрмәгә.

– Нигә әтине?

– Нигә, имеш. Белмәгән булып маташма. Син инде бәби түгел. Унсигезгә чыктың. Машинасын правасыз кешегә биргән өчен иң беренче әтиеңә элэгәчәген беләсең. Кеше таптаткан өчен дә, машинасын сиңа тоттырган өчен дә статья чәпәрләр. Әтиеңнең башы төрмәдә черер.

Әнисе еларга ук кереште. Улы аның сүзләренә каршы да төшмәде, ютмады да. Аның ничектер күчелә каткан иде. Тизрәк килеп тотсалар, җиңелрәк булыр иде бәлки.

Көн артыннан көн үтә торды. Карлары, бураннары белән кыш якынлашты. Әмирнең әтисе машинасына көн саен диярлек берәр яңалык кертте. Башта ул барлык тәгәрмәчләрне салдырып, алар урынына яңаларын куйды. Иске тәгәрмәчләрне ваклап-ваклап дачада чүп-чарлар белән яндырып бетерде. Машинасының сул як крылосында берәз яньчелгән урын бар иде, аны бер якын танышыннан төзәттереп алды.

Машинада шикләнер нәрсәләр беткәч һәм юллар да әкрәнләп кар астында кала баргач, алар тәмам тынычландылар. Әнисе улына кулга тотып йөри торган бик шәп магнитофон алып бирде. Әмир үзе дә тынычлана башлаган иде, ләкин бер хәл аны өр-яңадан тетрәнергә мәҗбүр итте.

Сания белән күпме дуслашып йөрөп, Әмирнең әле бер тапкыр да аларның өйләрендә булганы юк иде. Ә ул көнне Сания егетне өйләренә чакырды.

– Әйдә, – диде ул, – әни белән танышып чыгар-
сың. Әллә кайчаннан бирле инде Әмирең белән
таныштыр дип йөдәтә. Тик менә бер нәрсә...

– Нәрсә?

– Әй, ярар инде, әйтмим. Кергәч күрерсең
әле. Кызык әйбер түгел.

Шулай диде дә Әмирне җитәкләп алып кереп
китте кыз. Аларга каршы чыгучы да, ишек ачучы
да булмады. Сания ишекне үзе ачып керде.

– Әни, – дип эндәште ул керә-керешкә, – без
әле бу. Әмир белән.

– Исәнмесез! – диде Әмир һәм ишек төбөндә
туктап калды. Киң диван-караватта берничә
мендәргә сөялеп утырган чырайсыз хатынны күргәч
ул сискәнәп китте. Саниянең әнисен башкачарак,
чибәр, таза, Сания кебек алсу йөзле итеп күз
алдына китерә иде ул. Ә аның алдында – урыныннан
да кузгала алмый ятучы хатын.

– Менә син нинди таза, чибәр егет икәнсең, –
диде Саниянең әнисе. Аннары ул, кызына карап:

– Син бар, кызым, ашарга берәр нәрсә хәстәрлә,
ә без Әмир белән таныша торыйк, – дип өстәде.

Әмирнең бу авыру хатын янында каласы килми
иде, шулай да тәкъдим ителгән урындыктан баш
тартырга көче җитмәде. Хатын аңардан эти-
әниләре, тормышлары хақында сорашты. Авыру
булса да, күңеле көр генә икән. Әңгәмә барышында
кызыклы-кызыклы сүзләр кыстыргалады. Аңарда
хәтта Саниядәге сыман эчке җылылык та бар икән.
Бу җылылык аның карашыннан, ипле сөйләшүеннән
үк күренә иде.

– Син Санияне кыерсыттырма, рәнҗеттермә
инде, балам, – диде ул, – Саниянең күңеле

бик нечкә. Тик менә тормыш дигән нәрсә генә кырысрак кыланды. Врач булам дип очынып йөри иде мескенем. Имтиханнарын да бик әйбәт биреп кәргән иде, укырга гына туры килмәде. Мин болай булгач, укуын ташлап эшкә урнашты. Мин, эшләмә, укы, дигән идем дә бит. Юк, ди, авыру кешегә әйбәт ашарга кирәк, ди. Ә мин әле син терелгәч тә укырга житешермен, ди.

– Сөз терелерсөз, апа, – диде Әмир, бу хатынны юатырга теләп.

– Мин үзем өчен борчылмыйм, – диде ана. – Менә Саниянең генә канаты сынмасын. Әтисенең ташлап китүен бик авыр кичерә. Мин аңлатып-аңлатып карыйм да бит: әтиң әле яш, авыру хатын белән нишләп торсын, дим. Юк, барыбер ярсуы кимеми. Гаделсөзлекне бер дә кичерә алмый ул.

Болар сөйләшәп утырган арада Сания ашарга өлгертте, өстәл әзерли башлады.

– Син, әни, Әмиргә әллә ниләр сөйләмә анда, – диде ул, – юкса мине оялтырсың.

– Юк, без синең турында сөйләшмибез, кызым. Тормыш турында сөйләшәбез. Ә тормышта кешеләрнең бер-берләренә әйтер сүзләре күп.

Күңелле генә гәпләшәп ашап-эчтеләр. Әмир ничектер авыру кеше янында утыруын да оңытты. Сәгатенә карагач кына:

– О, вакыт соң икән инде, – дип урыныннан кузгалды. Сания ялт кына савыт-сабаларны жыештырып алды.

– Бар, кызым, – диде аңа әнисе, – Әмирне озата чык. Савытларыңны соңыннан юарсың.

Әнисе авызыннан рөхсәт сүзе ычкынгач, Сания

дәртләнеп киенергә тотынды. Бүген аның кәефе шәп иде. Әмирнең шулай якын итеп, тартынмыйча әнисе белән сөйләшеп утыруы, рәхәтләнеп чәй эчүе аның күңелен күтәргән иде. Кайвакыт килгән кешеләр никадәр кыстасаң да чәйгә утырмыйлар, Сания андыйларны әнисеннән чирканалар дип уйлый. Андый чакта бик нык хәтере кала. Озак вакыт сөйләшми йөри. Ә бүген аның жаны жырлый. Әмиргә матур-матур сүзләр әйтәсе килә, тик кыюлыгы гына житми.

– Син әнигә ошадың, ахры, – диде ул урамга чыккач, – йөзе ачылып китте. Кайвакыт аның авызыннан бер сүз тартып ала алмыйсың. Мин әнә шунысыннан бик куркам. Ачулансын, дуласын, тик үз эченә генә йомылмасын. Кешегә үз эченә йомылудан да куркынычрак нәрсә юк, шулай бит, Әмир?

Әмир андый нечкәлекләргә белми иде, шулай да кызының сүзен хуплап куйды. Ә соңыннан:

– Әниң нәрсә белән авырый соң? – дип сорады.

– Әй, – диде кыз, нык әрнү белән. – Бер машина бәргән иде...

Әмирнең күз аллары караңгыланып китте. Кайда? Кайчан? Күптәнме? дип тә сорарга батырчылыгы житмәде. Ул Сания белән таркау гына сабуллашты. Ләкин аның өенә кайтасы килми иде. Ниндидер бер үкенечле жилкенү белән Казан урамнарын аркылыга-буйга урап йөргәндә теге хулиганнарга тап булды, һәм менә селкенә дә алмыйча больницада ята. Эт урынына кыйналып, тәнәндәге һәрбер күзәнәгә сызланса, жанына жиңелрәк булыр төсле иде, әмма болай да жиңеллек килмәде.